

El malestar d'una petita Europa

Converses sobre la crisi de les infraestructures i altres crisis reals o imaginàries dels catalans, durant la primera dècada del segle vint-i-u.

Andreu Ulied

El piano de cua del Secretari d'Estat

A Madrid, una nit magnífica de l'estiu del 2006, quan encara no havia esclatat la crisi econòmica i a Espanya seguíem de festa, Domingo Jiménez Beltrán, antic director de l'Agència Ambiental Europea, organitzà una taula rodona sobre infraestructures als jardins botànics del Parque del Retiro. El primer en intervenir va ser el Secretario d'Estat de Transports del Ministeri de Foment, i el Secretari afirmà així de bones a primeres, sense més introducció, que les inversions en línies ferroviàries d'alta velocitat a Espanya eren com el piano de cua que ell es comprà quan es casà.

¿Como el piano de cola?, li demanà Jiménez Beltrán, sorprès.

Yo no toco el piano, ens digué rient al centenar al centenar llarg de persones que l'escoltaven bocabadats, ni mi mujer tampoco lo toca, pero los dos estuvimos de acuerdo en comprar aquel bellissimo piano de cola: si tenemos hijos algun día, pensamos, y ellos ven el piano cada día en casa ya desde pequeños, pues puede que alguno se anime a levantarle la tapa y quiera aprender a tocarlo, no?

Quan va ser el meu torn d'intervenir, vaig embolicar-me a la catalana, intentant demostrar que els costos i els beneficis directes i indirectes de les inversions ferroviàries d'alta velocitat no estaven sempre justificats, perquè continuaven havent a Espanya dèficits més importants, en els sectors de les infraestructures i en d'altres sectors, en l'educació, en la innovació tecnològica: no podem començar la casa per la teulada, vaig insistir, havíem de passar pàgina als mites de la història, la *España invertebrada*

d'Ortega y Gasset, la *macrocefàlia barcelonina i l'equilibri territorial*, i en tot cas les prioritats en les inversions públiques haurien de basar-se en criteris objectius, i transparents, públics.

El fet és que a Espanya no es públic ni el cost de construcció, de manteniment i d'exploració de cada projecte d'infraestructura, ni es calculen en forma sistemàtica el beneficis que comporten, o els impactes positius o negatius que generen per la societat i el medi ambient. Aquesta relativa opacitat en les prioritats de la inversió pública, *els misteris dels Ministres i els secrets dels Secretaris d'Estat*, contrasten escandalosament amb la modernitat de la Hisenda, i els sistemes de control fiscal, absolutament precisos i transparents, com han de ser.

Quan li plantejaren aquesta qüestió al President Aznar, durant una roda de premsa, el 1996, Aznar va estendre els braços amunt, representant el mapa d'Espanya, respirà a fons, carregant-se de paciència, i fent un d'aquells somriures seus, tan forçats, ens donà una classe de geoestratègia:

España tiene tendencia a caerse hacia el Mediterráneo, afirmó girant els braços cap a l'esquerra, ven? Por eso, históricamente, todos los gobiernos de España tienden a buscar el balance, invierten más en el centro y en sur, en el Atlántico, i llavors va girar els braços cap a la dreta: así, y España queda recentrada, equilibrada.

Cuantas más infraestructuras mejor! opinà un director de Renfe a continuació, *son obras para cien años, qué más que se usen más o menos durante los próximos diez o veinte años?. Hoy las empresas constructoras españolas construyen autopistas en América y gestionan infraestructuras en medio mundo, aeropuertos en el Reino Unido como el de Heathrow, que no es moco de pavo, y se diversifican hacia el sector de las energías renovables. Lo que hay que tener es abertura de miras, y ambición.*

Tothom a l'auditori semblà estar d'acord amb això, menys Jiménez Beltrán, que es va permetre introduir un dubte raonable.

¿Y qué pasará cuando se acabe la época de vacas gordas?, es preguntà, ¿podremos pagar el déficit de dar servicio en todas esas líneas ferroviarias con poca demanda de pasajeros?, ¿y las mercancías?, ¿y las cercanías? España se ha desarrollado

demasiado rápido, en una generación hemos urbanizado casi toda la costa mediterránea, nos hemos endeudado especulando, comprando inmuebles sobrevalorados, y si hemos crecido económicamente no ha sido por ser más productivos, más bien gracias a la inmigración: somos más gente trabajando, y sin embargo continuamos con índices de paro elevadísimos. Este modelo de desarrollo es pan para hoy y hambre para mañana, no es sostenible. Y a la vuelta de la esquina nos esperan años muy difíciles.

Si aquell vespre al jardí botànic del Retiro jo vaig semblar el típic català atabalat per minúcies i tecnicismes cursis, Jiménez Beltrán deuria de semblar el típic ecologista setciències que amenaça amb el discurs apocalíptic de tota la vida. Però la crisi global esclatà l'estiu del 2008, amb una virulència inusitada, i l'alegria inversora en infraestructures s'acabarà el 2013: els 118.000 milions d'euros que Alemanya i la resta de països europeus més desenvolupats transferiren a Espanya des del 1986 fins ara, en gran part condicionats a la construcció d'infraestructures, s'acabaran el 2013. Hi ha hagut anys que les transferències europees superaven l'1% del PIB, que és el volum d'inversió que en promig s'inverteix en infraestructures.

Al final de la taula rodona, el Secretari d'Estat se m'acostà per dir-me que en el fons em donava la raó, en teoria les decisions públiques s'haurien de prendre d'una forma racional, però les infraestructures tenen inèrcies difícils de canviar d'un dia per altre. I a més, qualsevol inversió pública és positiva, deia Keynes, que recomanava en èpoques de crisi posar la meitat dels aturats a fer forats, i l'altre meitat a tapar-los, pels efectes *multiplicadors* de l'economia en la resta de l'economia. La suma de projectes d'inversió raonables pot ser contraproductent, i al contrari.

Por los efectos en red, em digué, y sobre el tejido empresarial.

L'Alvar Garola, del Gabinet d'Estudis Econòmics, ha calculat, emprant les taules input-output intersectorials de Catalunya, que les administracions públiques arriben a recuperar de l'ordre d'un 40% del que inverteixen les infraestructures a través dels impostos sobre els beneficis empresarials i els salaris generats en activitats directes, indirectes i induïdes a curt termini, durant la construcció de les infraestructures. Segons SEOPAN, aquesta xifra arriba al 50%. Invertir en infraestructures és una inversió molt

atractiva per un govern: l'Estat inverteix 118.000 milions d'euros que li transfereixen les institucions europees i es genera ingressos fiscals considerables, uns 50.000 milions d'euros.

En fi, a aquestes alçades els fills del Secretari d'Estat deuen de tocar bé el piano, per la forma en que ell en parla, penso.

¿Tú tocas el piano?, em preguntà el Secretari d'Estat rient, ja al carrer.

No, vaig haver reconèixer, ni cap dels meus germans, tot i que a casa hi havia un piano i els meus pares el tocaven, ambdós.